

**СТРАТЕГІЯ ЄС ЩОДО БОРОТЬБИ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ НА 2021–2025 РОКИ:
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ****THE EU STRATEGY ON COMBATTING TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS (2021–2025):
LEGAL FOUNDATIONS AND MECHANISMS OF IMPLEMENTATION**

Білоус О.П.

аспірант кафедри міжнародного та європейського права факультету права та міжнародних відносин

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Стаття присвячена комплексному аналізу Стратегії ЄС щодо боротьби з торгівлею людьми на 2021–2025 роки, ухваленої Європейською комісією з метою оновлення та посилення політики Європейського Союзу у сфері протидії цьому явищу. Розкрито правові засади, інституційні механізми та основні напрями реалізації Стратегії, що визначає сучасну систему правового регулювання боротьби з торгівлею людьми в межах ЄС. Особливу увагу приділено аналізу положень Директиви 2011/36/ЄС, Плану дій ЄС проти контрабанди мігрантів (2021–2025), а також взаємозв'язку антикримінальної політики ЄС із міжнародними стандартами у сфері прав людини.

У статті висвітлено комплексний характер підходу Європейського Союзу до протидії торгівлі людьми, який поєднує кримінально-правові, соціальні, гуманітарні та зовнішньополітичні інструменти. Наголошено на пріоритетності захисту жертв як носіїв прав, забезпеченні гендерно чутливого та дитинозорієнтованого підходів, розвитку міжвідомчої співпраці, удосконаленні національних і транскордонних механізмів перенаправлення жертв. Визначено роль ключових інституцій ЄС (Європолу, Євроюсту, Європейської служби зовнішніх дій, а також агентств FRA, EIGE, EUAA і CEPOL) у реалізації стратегічних завдань.

Окрему увагу приділено міжнародному виміру Стратегії, зокрема партнерству з третіми країнами, співпраці з ООН, Радою Європи та Міжнародною організацією з міграції, а також узгодженню дій у межах Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС. Підкреслено, що стратегічна координація дій Європейського Союзу в цій сфері сприяє посиленню глобальної боротьби з транснаціональними злочинними мережами та утвердженню принципу нульової толерантності до торгівлі людьми. У підсумку доведено, що реалізація Стратегії 2021–2025 років формує новий етап розвитку європейської політики у сфері запобігання торгівлі людьми, зміцнює правову основу захисту жертв і сприяє утвердженню єдиних стандартів прав людини та безпеки в межах Європейського Союзу.

Ключові слова: Європейський Союз; торгівля людьми; жертви торгівлі людьми; Директива 2011/36/ЄС; міжнародне співробітництво; захист і реінтеграція жертв.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the EU Strategy on Combatting Trafficking in Human Beings for 2021–2025, adopted by the European Commission with the aim of updating and strengthening the European Union's policy framework in the field of anti-trafficking. The paper explores the legal foundations, institutional mechanisms, and key directions of the Strategy's implementation, which together define the modern system of legal regulation of counter-trafficking measures within the EU. Special attention is paid to the provisions of Directive 2011/36/EU, the EU Action Plan against Migrant Smuggling (2021–2025), and the interrelation between the EU's anti-crime policy and international human rights standards.

The study highlights the comprehensive nature of the EU's approach to combatting human trafficking, which combines criminal law, social, humanitarian, and foreign policy instruments. The article emphasizes the prioritization of victim-centered protection, the incorporation of gender-sensitive and child-oriented approaches, the development of interagency cooperation, and the improvement of national and cross-border referral mechanisms. The role of key EU institutions – Europol, Eurojust, the European External Action Service, and agencies such as the FRA, EIGE, EUAA, and CEPOL – is identified as crucial in achieving the strategic objectives of the policy.

Particular attention is devoted to the international dimension of the Strategy, including partnerships with third countries, cooperation with the United Nations, the Council of Europe, and the International Organization for Migration, as well as the coordination of actions within the framework of the EU's Common Foreign and Security Policy. It is underlined that the EU's strategic coordination in this area strengthens global efforts to combat transnational criminal networks and reinforces the principle of zero tolerance towards human trafficking. In conclusion, the implementation of the 2021–2025 Strategy marks a new stage in the evolution of European anti-trafficking policy, enhances the legal basis for victim protection, and promotes the consolidation of unified human rights and security standards within the European Union.

Key words: European Union; human trafficking; victims of human trafficking; Directive 2011/36/EU; international cooperation; victim protection and reintegration.

Постановка проблеми. Торгівля людьми залишається одним із найсерйозніших викликів для системи захисту прав людини та безпеки Європейського Союзу. Незважаючи на наявність розвиненої нормативно-правової бази, включно з Директивою 2011/36/ЄС та рядом міжнародних зобов'язань, масштаби цього явища не зменшуються, а його форми набувають дедалі складнішого, транснаціонального характеру. Зростання масштабів трудової, сексуальної та дитячої експлуатації, використання цифрових технологій у діяльності злочинних мереж, а також взаємозв'язок торгівлі людьми з нелегальною міграцією та організованою злочинністю потребують оновлення та посилення політики ЄС у цій сфері.

У відповідь на ці виклики Європейська комісія у 2021 році ухвалила Стратегію ЄС щодо боротьби з торгівлею людьми на 2021–2025 роки, яка спрямована на формування комплексного підходу до запобігання злочину, захисту жертв і притягнення винних до відповідальності. Проте питання ефективності цієї Стратегії, узгодженості її цілей із міжнародними стандартами та практичної реалізації на рівні держав-членів потребують ґрунтовного наукового аналізу.

Отже, актуальність проблеми зумовлена необхідністю дослідити правові, інституційні та політичні механізми реалізації Європейської стратегії, визначити її місце у системі безпекової політики ЄС та оцінити потенціал у забезпеченні ефективної протидії торгівлі людьми на регіональному та глобальному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий дискурс щодо протидії торгівлі людьми в ЄС сформувався на перетині європейського права, кримінології, політики прав людини та міграційних досліджень. У фаховій літературі простежуються кілька сталих тематичних векторів: імплементація й правозастосування Директиви 2011/36/ЄС у державах-членах; баланс між кримінально-правовими інструментами і правами людини; посилення уваги до трудової експлуатації та високоризикових секторів економіки; цифровізація злочинної діяльності та виклики для транскордонної співпраці правоохоронних і судових органів; зовнішній вимір політики ЄС у зв'язку зі змішаними

міграційними потоками та боротьбою з контрабандою мігрантів.

Попри суттєвий масив напрацювань, у літературі окреслено незакриті проблемні поля: нерівномірність національної практики з ідентифікації й перенаправлення жертв; фрагментарність даних і методологічна несумісність статистики; недостатня оцінка ефективності механізмів реінтеграції; обмежена доказова база щодо заходів зі зменшення попиту; потреба у відлагоджених моделях міжвідомчої та міжнародної координації. Саме ці прогалини обґрунтовують необхідність цільового аналізу Стратегії ЄС щодо боротьби з торгівлею людьми на 2021–2025 роки як інтегрального документа, що поєднує кримінально-правові, соціальні та зовнішньополітичні інструменти.

Отже, **метою статті** є комплексний аналіз Європейської стратегії щодо боротьби з торгівлею людьми на 2021–2025 роки, зокрема її правових засад, ключових пріоритетів і механізмів реалізації, а також оцінка її ролі у формуванні цілісної політики Європейського Союзу у сфері запобігання, переслідування та захисту жертв торгівлі людьми.

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціально-правових методів, що забезпечили системний аналіз Європейської стратегії щодо боротьби з торгівлею людьми на 2021–2025 роки. Застосування діалектичного методу дозволило розглядати політику ЄС у динаміці її розвитку, системний і структурно-функціональний методи дали можливість виявити взаємозв'язок між інституційними механізмами реалізації стратегії. Порівняльно-правовий і формально-юридичний методи використано для аналізу положень Директиви 2011/36/ЄС, Плану дій ЄС проти контрабанди мігрантів (2021–2025) та інших актів ЄС у сфері боротьби з торгівлею людьми. Метод контент-аналізу застосовано для дослідження офіційних документів та аналітичних матеріалів інституцій ЄС. Сукупне використання зазначених методів забезпечило комплексне розкриття сутності, цілей і механізмів реалізації Європейської стратегії та визначення її ролі у формуванні єдиної політики ЄС у сфері протидії торгівлі людьми.

Виклад основного матеріалу. Торговля людьми становить грубе порушення основоположних прав і свобод людини, що суперечить цінностям та принципам, на яких ґрунтується Європейський Союз. Вона прямо заборонена статтею 5 Хартії Європейського Союзу про основні права, яка проголошує недопустимість рабства, примусової праці та експлуатації людини в будь-яких формах[1]. Крім того, відповідно до статті 83 Договору про функціонування Європейського Союзу, торгівля людьми визнається одним із найтяжчих видів організованої злочинності, що становить загрозу не лише окремим особам, а й суспільній безпеці, верховенству права та соціальній стабільності в межах Союзу[2].

За даними Європейського Союзу торгівля людьми залишається серйозною проблемою, що набуває різних форм експлуатації. Понад половину всіх зафіксованих випадків становить сексуальна експлуатація (51%), далі йде трудова експлуатація (28%) та інші форми зловживань (11%), зокрема жебрацтво, примушування до злочинної діяльності, вилучення органів, примусові шлюби, незаконне усиновлення та шахрайство з соціальними виплатами. Переважна більшість жертв – жінки (87%), хоча їхня частка дещо зменшилася порівняно з 2017–2018 роками, тоді як кількість чоловіків, які зазнали трудової експлуатації, зросла до 66%. Найбільш уразливими секторами залишаються сільське господарство, будівництво, лісова промисловість, харчова переробка, клінінгові послуги та домашня допомога. Крім того, понад половину жертв (53%) становлять громадяни ЄС, а майже кожна четверта жертва (23%) є дитиною, що свідчить про системну вну-

трішню вразливість та необхідність посилення превентивних і захисних механізмів у межах Союзу[3].

Це ще раз підкреслює актуальність обраної теми, оскільки торгівля людьми залишається одним із найсерйозніших викликів для системи захисту прав людини в межах Європейського Союзу. У зв'язку з цим 14 квітня 2021 року Європейська комісія ухвалила нову Стратегію ЄС щодо боротьби з торгівлею людьми на 2021–2025 роки[4]. Ця ініціатива передбачає всебічний підхід до протидії злочину – від запобігання торгівлі людьми та захисту й розширення прав потерпілих до притягнення торговців людьми до відповідальності.

Оскільки торгівля людьми часто здійснюється організованими злочинними угрупованнями, Стратегія ЄС із боротьби з торгівлею людьми тісно пов'язана зі Стратегією ЄС щодо протидії організованій злочинності на 2021–2025 роки, що забезпечує комплексний і скоординований підхід до боротьби з цим явищем на рівні Союзу[5].

Так, у Стратегії ЄС щодо боротьби з торгівлею людьми підкреслюється, що торговці людьми зловживають уразливим становищем осіб із метою отримання прибутку. З боку попиту до цього процесу залучені бізнес-структури, роботодавці, користувачі та споживачі, які отримують вигоду від експлуатації жертв шляхом використання їхньої праці, послуг або продукції. Упродовж усього ланцюга торгівлі людиною потерпілі зазнають серйозних коротко- та довгострокових наслідків, що потребують негайної допомоги, підтримки, захисту та сприяння реінтеграції у суспільство задля відновлення гідного життя.

Складність цього явища зумовлює необхідність комплексного підходу. Так, потрібно впроваджувати узгоджені правові, політичні та операційні заходи, спрямовані на боротьбу з торгівлею людьми у всіх її проявах – від запобігання до засудження злочинців, приділяючи особливу увагу захисту жертв на кожному етапі, зокрема жінок і дітей, а також випадкам сексуальної експлуатації.

На політичному й практичному рівнях вирішальне значення має забезпечення транскордонного, регіонального та міжнародного співробітництва, включно з розвитком та обміном знаннями й інформацією. Такі практики підвищують ефективність діяльності правоохоронних і судових органів, даючи їм змогу ефективніше протидіяти злочинним мережам і підтримувати жертв.

Оскільки злочинні мережі, що займаються торгівлею людьми, діють транскордонно, охоплюючи країни походження, транзиту та призначення, розслідування й переслідування таких злочинів покладається на держави-члени ЄС у межах їхньої юрисдикції. Водночас транскордонний характер цього злочину значно ускладнює процес розслідування, адже він потребує суттєвих ресурсів, ефективної координації дій та налагодженого обміну інформацією між компетентними органами різних держав.

Для підвищення ефективності протидії торгівлі людьми правоохоронним органам необхідно посилювати інституційну спроможність, удосконалювати інструменти розслідування та розвивати структуроване міжнародне співробітництво, зокрема у сфері боротьби з цифровими формами злочинної діяльності. У цьому контексті Європол та Євроюст відіграють вирішальну роль, сприяючи координації дій і тісній взаємодії між національними органами, що забезпечує ефективне проведення спільних операцій, притягнення винних до відповідальності та виявлення й захист постраждалих від торгівлі людьми.

У той же час для ефективного реагування на транскордонні виклики Європейська комісія фінансує та координує низку заходів, спрямованих на посилення політичної та операційної співпраці у сфері боротьби з торгівлею людьми. Йдеться про обмін найкращими практиками, розвиток багатовідомчої координації, удосконалення механізмів підтримки жертв, а також сприяння дослідженням, збору даних та підвищенню обізнаності. Ці ініціативи

мають створити європейський центр знань і експертної підтримки для держав-членів та партнерів.

Фінансова підтримка ЄС уже дозволила посилити співпрацю між національними правоохоронними та судовими органами, сприяла спільним розслідуванням, підвищила спроможність відповідальних інституцій і забезпечила допомогу та реінтеграцію жертв. У майбутньому пріоритети Стратегії будуть підтримані за рахунок коштів Фонду притулку, міграції та інтеграції (AMIF), Фонду внутрішньої безпеки (ISF), Інструменту управління кордонами й візової політики (BMVI), а також програм Horizon Europe і Інструменту технічної підтримки (TSI), що дозволить досягти відчутних результатів і комплексного реагування на всі форми експлуатації.

Важливо зазначити, що з метою ефективного реагування на ситуацію в країнах походження та транзиту як у межах Європи, так і за її межами Європейський Союз планує спрямовувати тематичне та географічне фінансування відповідно до пріоритетів цієї Стратегії. Особлива увага приділятиметься гендерному аспекту протидії торгівлі людьми, координації донорів для підвищення ефективності допомоги, залученню місцевих громад і розбудові локальної спроможності, підтримці громадських організацій, місцевих діячів та активістів, які працюють у цій сфері, та забезпеченню особливого захисту дітей у міграційних процесах. Саме тому Європейська комісія визначила низку ключових заходів, спрямованих на посилення боротьби з торгівлею людьми. Так, передусім планується подальша підтримка держав-членів у впровадженні Директиви про боротьбу з торгівлею людьми, зокрема через цільове фінансування, приділяючи особливу увагу гендерним аспектам і захисту дітей. Комісія також забезпечуватиме ефективне виконання положень Директиви як пріоритетне завдання, використовуючи повноваження, надані Договорами ЄС, у тому числі шляхом ініціювання процедур порушення у разі потреби[6]. Крім того, буде проведено дослідження для оцінки ефективності Директиви, а за його результатами розглядатиметься можливість її перегляду з урахуванням нових викликів і практики держав-членів. Нарешті, Комісія гарантуватиме належне фінансування заходів із боротьби з торгівлею людьми як у межах Європейського Союзу, так і за його межами, забезпечуючи комплексний та скоординований підхід до протидії цьому злочину.

Такий підхід спрямований на формування сталих партнерств і комплексного реагування на торгівлю людьми, що охоплює всі етапи – від профілактики до захисту постраждалих.

Європейська стратегія щодо боротьби з торгівлею людьми приділяє особливу увагу захисту, підтримці та реінтеграції жертв цього злочину, розглядаючи їх не лише як постраждалих, а насамперед як носіїв прав, яким має бути гарантовано доступ до правосуддя, соціальних послуг і гідного життя. Стратегія підкреслює, що ефективна протидія торгівлі людьми неможлива без центрального місця жертви у всіх заходах політики ЄС.

Так, для покращення ситуації у сфері захисту жертв торгівлі людьми необхідно, щоб раннє виявлення потерпілих супроводжувалося системною підтримкою та задоволенням їхніх потреб. Однак, надання допомоги, підтримки та захисту залишається серйозним викликом для ЄС. Жертви часто стикаються з труднощами у доступі до своїх прав, а їхні індивідуальні потреби, пов'язані з видом експлуатації, статтю чи віком, не завжди враховуються належним чином. Варто також зазначити, що отримання компенсацій ускладнюється через складність процедур, а під час кримінальних проваджень потерпілі мають бути захищені від помсти та повторної віктимізації. Вони також не повинні зазнавати покарання за злочини, які були вчинені ними під примусом. Жертви мають розглядатися як носії прав, а не лише як об'єкти захисту. Попри це, можли-

вості для реінтеграції та реабілітації залишаються обмеженими – відповідні програми потребують подальшого розвитку, а доступ до освіти та ринку праці залишається недостатнім.

Європейська комісія приділяє особливу увагу підвищенню ефективності механізмів раннього виявлення жертв торгівлі людьми та їх перенаправлення до відповідних служб допомоги і захисту, враховуючи специфіку кожного випадку та індивідуальні потреби постраждалих. Особливий акцент робиться на захисті дітей-жертв і дітей, які належать до групи ризику. У цьому контексті Комісія підтримує заходи щодо систематичного повідомлення про випадки зникнення дітей, запровадження адаптованих процедур перенаправлення, оперативного призначення опікунів, а також надання безоплатної правової допомоги. Важливим елементом є також розвиток освітніх програм для фахівців, які контактують із потерпілими, зокрема для правоохоронців, суддів, прикордонників, соціальних працівників та медичного персоналу.

Проведене Європейською комісією дослідження виявило необхідність вдосконалення таких аспектів, як ідентифікація потенційних жертв, забезпечення належного та безпечного житла, посилення міжвідомчої співпраці та ефективний моніторинг результативності заходів. З урахуванням цього Комісія працює над створенням європейського механізму співпраці з перенаправлення жертв, який передбачає взаємодію між відповідними агентствами ЄС, зокрема Європейським агентством з питань притулку (ECAA), Агентством з основних прав (FRA), Європейським інститутом з гендерної рівності (EIGE) та Європейським коледжем поліції (CEPOL).

Важливою складовою імплементації Стратегії є координація між європейськими інституціями. Десять агентств ЄС, які у 2018 році підписали спільну декларацію про співпрацю у боротьбі з торгівлею людьми, діють під загальним координуванням Європейської комісії. Вони здійснюють спільну оцінку результатів своєї діяльності, підвищуючи обізнаність держав-членів про потенціал міжагентської взаємодії у сфері раннього виявлення, захисту та підтримки жертв.

Одним із ключових аспектів є гарантування доступу жертв до безпечного й належного житла, яке забезпечує їхню ізоляцію від торговців людьми і відповідає специфічним потребам кожної групи. Особливий наголос робиться на створенні спеціалізованих притулків для жінок і дітей, які надають комплексну підтримку, зокрема психологічну допомогу, орієнтовану на подолання наслідків травми. Для реалізації цих цілей використовується цільове фінансування через Фонд притулку, міграції та інтеграції (AMIF) і Фонд внутрішньої безпеки (ISF).

У той же час ефективна соціальна реінтеграція жертв торгівлі людьми вимагає впровадження соціальних, економічних та освітніх заходів. Комісія сприяє реалізації програм, спрямованих на психологічну, медичну та правову реабілітацію жертв, а також на забезпечення доступу до освіти, професійної підготовки та працевлаштування. Держави-члени заохочуються до розвитку громадських і наставницьких програм, що залучають самих жертв як активних учасників процесу відновлення та соціальної інтеграції.

Особлива увага приділяється жертвам, які не є громадянами ЄС, адже вони стикаються з додатковими перешкодами у реалізації своїх прав. Зокрема, отримання дозволу на проживання може залежати від участі потерпілого у кримінальному процесі, а тривалість видачі документів для таких осіб варіюється залежно від держави-члена ЄС. Необхідно також впроваджувати спеціальні гарантії для дітей-мігрантів, щоб уникнути ризику повторної експлуатації.

Відповідно до Директиви ЄС про боротьбу з торгівлею людьми, яка встановлює мінімальні стандарти щодо під-

тримки та захисту жертв, Європейська комісія здійснює оцінку ефективності реалізованих механізмів та визначає напрями їх подальшого вдосконалення. Особливий наголос робиться на інтеграції гендерного підходу, дотриманні принципу непокарання жертв за злочини, вчинені під примусом, а також узгодженні положень Директиви про торгівлю людьми із Директивою 2004 року, що регулює порядок надання дозволу на проживання жертвам торгівлі людьми [7].

Європейська комісія визначила низку ключових дій, спрямованих на посилення захисту та підтримки жертв торгівлі людьми. Серед основних заходів – розбудова потенціалу та обмін найкращими практиками у сфері виявлення жертв серед уразливих груп, підтримка програм реінтеграції та розширення прав потерпілих, створення європейського механізму перенаправлення, а також фінансування спеціалізованих притулків для жінок і дітей через фонди ЄС. Крім того, планується співпраця з країнами-партнерами та підтримка неурядових організацій, які надають психосоціальну допомогу жертвам.

Комісія також закликає держави-члени впроваджувати гендерно чутливі й орієнтовані на права дитини навчальні програми, проводити інформаційні кампанії у високоризикових секторах, створювати безпечні умови для повідомлення про злочини, удосконалювати національні механізми перенаправлення та підтримувати громадські програми наставництва для соціальної реінтеграції жертв. Ці заходи формують комплексний підхід, що поєднує правові, соціальні та гуманітарні інструменти задля відновлення прав і гідності потерпілих.

Важливим і невід’ємним компонентом сучасної політики Європейського Союзу у сфері протидії торгівлі людьми є розвиток міжнародної співпраці. Торгівля людьми дедалі частіше відбувається в межах змішаних міграційних потоків, що прямують до Європейського Союзу різними маршрутами. Цей феномен нерідко переплітається з іншими формами організованої злочинності, зокрема нелегальним перевезенням мігрантів, утворюючи складну транснаціональну мережу кримінальної діяльності. Сучасна глобальна міграційна ситуація істотно підвищує ризики торгівлі людьми, оскільки злочинні угруповання зловживають процедурами надання притулку, іноді навіть легалізуючи власний статус або статус своїх жертв. З метою протидії цим загрозам Європейський Союз ухвалив План дій ЄС проти контрабанди мігрантів на 2021–2025 роки у межах Нового пакту про міграцію та притулок, покликаний дестабілізувати кримінальні бізнес-моделі торговців людьми та зменшити масштаби експлуатації жертв [8].

Одним із ключових напрямів зазначеного Пакту є поглиблення партнерства з країнами походження, транзиту та призначення жертв, що зумовлює потребу у зміцненні міжнародної співпраці, координації дій та обміну інформацією. Ефективне використання зовнішньополітичних інструментів ЄС, таких як Глобальна стратегія ЄС із питань зовнішньої політики та безпеки [9], План дій з прав людини та демократії (2020–2024) [10], Гендерний план дій у зовнішній діяльності (2021–2025) [11], а також спільні комунікації ЄС щодо партнерства з Африкою [12], Східного партнерства та Середземноморського регіону сприяє посиленню системної координації між державами-членами та третіми країнами.

У межах Спільної зовнішньої та безпекової політики (CFSP) та Спільної політики безпеки й оборони (CSDP) реалізуються як цивільні, так і військові місії, спрямовані на виявлення та ліквідацію організованих злочинних мереж, що займаються торгівлею людьми та контрабандою мігрантів [13]. У цьому контексті Європейська служба зовнішніх дій (EEAS) відіграє провідну роль, забезпечуючи стратегічну та оперативну взаємодію з третіми країнами та міжнародними організаціями, серед яких

особливе місце посідають Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC) та Міжнародна організація з міграції (IOM).

Європейський Союз та його держави-члени беруть активну участь у механізмі перегляду виконання Протоколу ООН про запобігання, припинення та покарання за торгівлю людьми, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності [14]. Комісія продовжує співпрацю з Координаційною групою агентств ООН із протидії торгівлі людьми (ICAT) та Групою експертів Ради Європи з питань боротьби з торгівлею людьми (GRETA), забезпечуючи узгодженість дій на міжнародному рівні.

Зовнішня політика ЄС у цій сфері також узгоджується з Цілями сталого розвитку ООН, зокрема з тими, що передбачають ліквідацію сучасних форм рабства та експлуатації. У цьому контексті торговельна політика ЄС виступає засобом просування стандартів у сфері прав людини, гендерної рівності та гідної праці, а Європейська комісія розглядає можливість інтеграції антикримінальних і правозахисних стандартів у механізми реалізації торговельних угод. Важливим інструментом також є Глобальний режим санкцій ЄС у сфері прав людини, який дозволяє запроваджувати персональні обмежувальні заходи (замороження активів, заборону на поїздки та обмеження економічних операцій) щодо осіб та організацій, причетних до серйозних порушень прав людини, включно з торгівлею людьми.

Основні напрями діяльності Європейської комісії у сфері міжнародного співробітництва з протидії торгівлі людьми охоплюють комплекс взаємопов’язаних ініціатив, спрямованих на посилення зовнішньої дії Європейського Союзу у цій галузі. Насамперед, Комісія приділяє особливу увагу реалізації Плану дій ЄС проти контрабанди мігрантів (2021–2025), що становить важливий інструмент у протидії транснаціональним злочинним мережам, які поєднують контрабанду людей із різними формами експлуатації [15]. Водночас Європейська комісія прагне поглибити співпрацю з країнами походження та транзиту жертв, а також розширити взаємодію з міжнародними й регіональними партнерами, зокрема шляхом активізації діалогу з питань прав людини та безпеки у межах зовнішньополітичних відносин ЄС.

Значне місце у цьому процесі відводиться поглибленню співпраці з Радою Європи та Групою експертів із протидії торгівлі людьми (GRETA), що забезпечує узгодженість дій Європейського Союзу з міжнародними правовими стандартами та рекомендаціями Ради Європи. Важливим завданням також є зміцнення системної взаємодії делегацій ЄС у державах, які найбільш потерпають від явища торгівлі людьми, з метою координації дипломатичних, правозахисних і гуманітарних ініціатив у цих регіонах.

Крім того, Європейська комісія закликає держави-члени посилювати обмін інформацією, а також активно сприяти міжнародній судовій та оперативній співпраці у регіонах, найбільш уражених торгівлею людьми, зокрема на Західних Балканах, у країнах Східної Європи, Африці, на Близькому Сході та в Південно-Східній Азії. Ця діяльність реалізується у тісній взаємодії з Європолем та Єврокомом, які забезпечують координацію зусиль між правоохоронними органами держав-членів і третіх країн, сприяючи підвищенню ефективності міжнародних розслідувань та переслідувань злочинців, причетних до торгівлі людьми.

Таким чином, стратегічна діяльність Європейської комісії у цій сфері спрямована на формування єдиного європейського простору безпеки та дотримання прав людини, у якому міжнародна співпраця виступає ключовим інструментом запобігання та протидії торгівлі людьми на глобальному рівні.

Висновки. Європейська стратегія щодо боротьби з торгівлею людьми на 2021–2025 роки визначає комп-

лексний підхід, що охоплює правові, соціальні, гуманітарні та безпекові виміри протидії цьому злочину. Її реалізація ґрунтується на поєднанні внутрішніх політик ЄС із зовнішньою співпрацею та міжвідомчою координацією, що дозволяє ефективніше реагувати на сучасні транснаціональні виклики. Особливу увагу Стратегія приділяє жертвам торгівлі людьми як носіям прав, а не лише об'єктам захисту, наголошуючи на необхідності раннього виявлення, індивідуальної підтримки, ген-

дерно чутливого підходу та гарантування доступу до правосуддя й соціальних послуг. Водночас міжнародний вимір боротьби з торгівлею людьми набуває ключового значення. Європейський Союз послідовно зміцнює партнерство з країнами походження та транзиту, координує дії з міжнародними організаціями, зокрема ООН, Радою Європи, ІОМ та UNODC, і поєднує антикримінальні заходи з інструментами зовнішньої політики, розвитку та прав людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Communication from the European Commission: "EU Strategy on Combatting Trafficking in Human Beings 2021-2025" (COM(2021) 171 final) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0171>
2. Council of the European Union. (2004). Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities. Official Journal of the European Union, L 261, 19–23. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0081>
3. European Commission & European External Action Service. (2020, March 9). Joint Communication: Towards a comprehensive strategy with Africa (COM(2020) 4 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020JC0004>
4. European Commission. (2020, November 25). EU Gender Action Plan for external action (2021-2025) (JOIN(2020) 17 final). https://international-partnerships.ec.europa.eu/system/files/2021-01/join-2020-17-final_en.pdf
5. European Commission. (2021, 14 April). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the EU Strategy to tackle Organised Crime 2021-2025 (COM(2021) 170 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0170>
6. European Commission. (2021, September 29). A renewed EU action plan against migrant smuggling (2021-2025) (COM(2021) 591 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0591>
7. European Commission. (2021, September 29). A renewed EU action plan against migrant smuggling (2021-2025) (COM(2021) 591 final). Publications Office of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0591>
8. European Commission. (2022, December 19). Combatting trafficking in human beings: Victims of trafficking in human beings (Factsheet). Publications Office of the European Union. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/874241/THB_Factsheet.pdf
9. European External Action Service. (2016, June 28). Shared Vision, Common Action: A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy (EUGS). https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf
10. European External Action Service. (2020). EU Action Plan on Human Rights and Democracy 2020-2024. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_2020-2024.pdf
11. European Union. (2011). Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA. Official Journal of the European Union, L 101, 1–11. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036>
12. European Union. (2012). Charter of Fundamental Rights of the European Union (2012/C 326/02). Official Journal of the European Union, C 326, 391–407. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT>
13. European Union. (2012). Consolidated version of the Treaty on European Union (Title V: General provisions on the Union's external action and specific provisions on the Common Foreign and Security Policy, Articles 21–46). Official Journal of the European Union, C 326, 28–53. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT>
14. European Union. (2012). *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union*, C 326, 47–390. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>
15. United Nations. (2000). Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Protocol). United Nations Treaty Series, vol. 2237, p. 319. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtidsg_no=XVIII-12-a&chapter=18